

Innhold

Forord til 3. utgave	19
--------------------------------	----

Kapittel 1

Relevante teorier for å forstå og analysere sosiale nettverk	21
Ross Speck og Carolyn Attneave – pionerene for utvikling av nettverksmøter . .	22
Historikk og bakgrunn for begrepet sosialt nettverk	24
Definisjon av begrepet sosialt nettverk	24
1 Sosialantropologenes bidrag til videreutvikling og definisjon av begrepet sosialt nettverk.	24
Sosial struktur	25
Fra Norge til den internasjonale arena	25
Sosiale felt	26
Fiskegarnet	26
Fra symbol til analyse	27
2 Sosiologers definisjon av begrepet sosialt nettverk – norsk anvendelse av begrepet sosialt nettverk	27
3 Psykologens definisjon av begrepet sosialt nettverk	28
Dannelse og vedlikehold av våre sosiale relasjoner – komplisert og sammensatt. .	29
Tre sentrale begreper: sosialt nettverk, sosiale støttesystemer og sosial kapital . .	31
Sosialt nettverk	31
Sosiale støttesystemer.	32
Sosial kapital	32
Sosiologiens bidrag til nettverksanalyse og nettverksintervensjon – utvalgte teorier.	34
Sosialt system	35
Sentrale begreper	35
Sosial kontroll og sosialt rollemønster	36
Roller, normer, sanksjoner og sosial kontroll	36
Forholdet mellom formell og uformell kontroll	37
Grupper – sosiale systemer som er avgrenset mot en omverden	38
Primærgruppen	38
Sekundærgruppen	38
Gruppene utfyller hverandre	39
Bronfenbrenners sosialøkologiske utviklingsmodell	39
1 Mikrosystemet	41
2 Mesosystemet	41
3 Eksosystemet	41
4 Makrosystemet	42

Bronfenbrenners modell er et nyttig hjelpemiddel	42
Valg- og normperspektivet	43
Strategisk velgende mennesker – sosialt bytte.	43
Motivene for hva vi velger og hva vi bytter.	44
Psykologiens og sosialpsykologiens bidrag til nettverksanalyse og nettverksintervensjon: noen utvalgte teorier	45
Personligheten vår legger viktige føringer for vårt forhold til andre mennesker.	46
Det psykodynamiske og det psykologiske læringsteoretiske perspektivet	48
Det psykodynamiske perspektivet	48
Tilknytningsteori.	48
Selv-psykologien – en utvidelse	49
Menneskets utviklingsstadier – Eriksons faseteori	51
Forsvarsmekanismer – en sentral del av egopsykologien.	52
Mestringsstrategier.	52
Psykologisk læringsteori.	53
Sosiale ferdigheter – sosial kompetanse – sosial trening.	54
Konstruksjon av virkeligheten – konsekvenser for vår kommunikasjon?.	55
Konteksten – en del av vår konstruksjon av virkeligheten?.	56
Sosiale medier – en ny form for sosiale ferdigheter?.	57

Kapittel 2

Sosialt nettverk og livssituasjon	59
Innledning	59
Alder og sosiale nettverk	59
Barndom	60
Barnets nettverk bestemmes i hovedsak av bosted og familiestruktur.	60
Ungdoms sosiale nettverk: venner og familie	61
Avstand og nærhet mellom ungdommer og dere foreldre.	63
Ungdom og sosiale medier.	63
Voksne – de fleste har gode sosiale nettverk	64
Vi velger venner framfor familie- og slektskontakter	65
Nabokontakt – vi besøker oftere naboer i spredtbygde strøk	67
Nordmenn har gode sosiale nettverk med tilgang til rådgivning og praktisk hjelp	68
Isolasjon – ensomhet	69
Alderdom	71
Hvilke grupper har eldre kontakt med?	73
Familien	73
Venner og naboer	74
Utvikling og vedlikehold av nettverk.	75
Tap av funksjoner og nettverkspersoner.	75
Kan sosiale medier være en kanal for å vedlikeholde og utvikle eldres nettverk?	76

Familie og sosialt nettverk	77
Foreldrenes nettverk har betydning for barna	77
Venner og naboer med barn på samme alder	78
Familiesamhandling og nettverk – en sammenheng	78
Klasse – sosial lagdeling – kultur – etnisitet	80
Etnisitet – kultur	82
Kjønn og sosiale nettverk	84
Helse og sosiale nettverk	85
1 Kontakt mellom mennesker eller sosiale nettverk oppmuntrer mennesker til å engasjere seg i forebyggende helsearbeid	88
2 Kontakt mellom mennesker fungerer som ressurser for å hanskkes med og mestre diverse aspekter av dagliglivet	88
3 Sosial, kulturell og geografisk mobilitet medfører ofte at mennesker kommer inn i marginalitetsposisjoner	90
Bufferteorien og hoved/direkte-effektteorien	91
Negativ interaksjon – kilde til stress	92
Kvinnekontaktens betydning for helsen	93
Sykdom og sosiale nettverk	94
Kronisk sykdom – somatisk og psykisk	94
Langtidssykemeldte og sosialt nettverk	96
Noen undersøkelser om funksjonshemmede og nettverk	96
Nettverksmønstre hos personer med psykiske lidelser	97

Kapittel 3

Kartlegging og analyse som forutsetning for intervensjon – noen begreper . . .	101
Innledning	101
Nivå for nettverksanalyse	101
Personforankrede nettverk	102
Kontekstuelle – totale nettverk	103
Partielle nettverk	104
Ulike analysenivå – ulike analysemåter	105
Praktisk nettverksarbeid – starter ofte på individnivå	106
Kriterier for kartlegging og analyse	106
Strukturelle og interaksjonelle trekk	107
Nettverkets struktur og form	107
Avgrensning	107
«Verden er liten»	109
Nettverket i endring	112
Størrelse	112
Sammensetning	113
Sektorer	114
Familiесеktoren: stabilitet, kontinuitet og tradisjon	115
Venne-, nabo- og kollegasektoren: forandring, fornyelse og informasjon	115
Familie, naboer, venner og kollegaer yter forskjellig hjelp og støtte	116

Familiens rolle	116
Venners og naboers rolle	117
Kollelegaers rolle	117
Betydning – viktighet	118
Tetthet	119
Jo større tetthet – jo større kontroll	120
Hva slags nettverk fungerer best?	122
Løse nettverk – for liten sosial kontroll?	123
Sentralitet – ulike roller	124
Nøkkelpersoner	125
Isolaten	126
Klynger og klikker i nettverket	127
Multipleksitet – rollepleksitet	128
Separat eller felles nettverk?	130
Nettverkets interaksjonelle trekk og kvalitet	131
Innholdet i samhandlingen – hva utveksles i våre sosiale relasjoner?	131
Kontaktens ulike funksjoner	132
Normer styrer samhandling	133
Kontaktens kvalitet – et resultat av mange forhold	133
Gjensidighet (reciprocity) – retning – symmetri	134
Hyppighet	136
Varighet	137
Tilgjengelighet	137
Kontaktavgrensning – markering av utilgjengelighet	138

Kapittel 4

Eklektisk nettverksperspektiv	140
Hvorfor velge et eklektisk nettverksperspektiv?	140
Tre kompetansesystemer	140
Brukeren – pasienten – klienten	141
Det sosiale nettverket	142
De profesjonelle fagfolkene	142
Forholdet mellom Ericksens handlingssystemer og de tre kompetansesystemene	143
Det tidlige handlingssystemet	144
Krisehandlingssystemet	145
Behandlingssystemet	145
Nettverksorienterte arbeidsmetoder på forskjellige systemnivåer	146
To hoveddeler i eklektisk nettverksintervensjon	147
Begge nettverksstrategier parallelt?	148
Problemløsende nettverksstrategi	149
Indirekte nettverksintervensjon (se kapitlene 5 og 6)	149
Direkte nettverksintervensjon/arbeid – nettverksmøter (se kapittel 7)	149
Forebyggende nettverksstrategi	150

Samarbeid med frivillige hjelpere (se kapittel 8)	150
Nettverksorientert arbeid på gruppenivå – selvhjelpsgrupper (se kapittel 9)	151
Lokalsamfunn og nettverk (se kapittel 10)	152
Sosialt nettverk satt inn i et organisasjonsperspektiv (se kapittel 11)	152
Noen tanker om valg av intervensjonsnivå	153

Kapittel 5

Indirekte nettverksintervensjon. Kartlegging av sosiale nettverk	155
Indirekte nettverksintervensjon – kartlegging og analyse	156
Kartlegging av nettverk	157
Spesifisert kartlegging – åpen og fokusert.	158
Visualisering av våre relasjoner.	159
Ulike kartleggingsmåter	161
God kartlegging og analyse av nettverket viktigst.	161
Nettverkskart – synliggjøring av våre viktige medmennesker	161
Seksfeltskartet – synliggjøring av våre viktige mennesker inndelt i sektorer	162
Viktig å skille mellom gruppene i et nettverk fordi de har ulik betydning i vårt liv.	164
De daglige kontaktbasene representerer viktige ressurser	164
Slekt og venner	165
Objektive og subjektive nettverkskart	165
Sentrale forhold: strukturelle og interaksjonelle forhold	167
Kartlegging av Sveins aktuelle nettverk	168
Sveins aktuelle nettverkskart	168
Nettverkets struktur	170
Nettverkets kvalitet – interaksjonelle trekk	171
Konklusjoner – Sveins nettverkskart	172
Kartlegging av aktuelt, ønsket og historisk nettverk.	175
Definere nye mål – ønsket nettverksdiagram	176
Finne ressurser – «historisk nettverkskart»	177
Noen oppsummerende tanker om kartlegging – hentet fra Sverige	177
Ressursmobilisering	178
Konfrontasjon med nettverksfattigdom – ta hensyn til følelser.	179
Kartleggingen medfører økt bevissthet.	179
Noen utvalgte eksempler – anvendelsesmåter	180
Psykiatrien	181
Fosterhjemsnettverk – grunnlag for valg av fosterhjem	181
Oppsplittet nettverk og atferdsproblemer hos barn	181
Vellykket rehabilitering av rusbrukere avhengig av nettverksarbeid	184
Kroniske lidelser	185
Samarbeid mellom nettverket og profesjonelle	186
Kultur og normkollisjon mellom nettverket og de profesjonelle?	186
Noen råd til profesjonelle	187

Mange muligheter	188
Andre framgangsmåter.	188
Samarbeid profesjonell/klient	188
Klienten kartlegger selv	188
Kartlegging i gruppe	188
Spør også nøkkelpersoner	189
Nettverkskartlegging – en viktig del av endringsarbeidet	190

Kapittel 6

Indirekte nettverksintervensjon – handlingsstrategier på individ-

og familienivå	192
En kort oppsummering av kartlegging og analyse av Sveins sosiale nettverk – foreløpig tiltaksplan	192
Vedlikehold – utvidelse – utdypning – redefinerings – sanering	194
1 Vedlikehold	195
2 Utvidelse	196
Utvidelse er ofte sentralt i nettverksarbeid	196
Relasjoner – en dynamisk endringsprosess.	197
Varierer størrelsen på våre sosiale nettverk?	199
Lav sosial kompetanse – manglende sosiale ferdigheter – færre kontakter?	199
Kommunikasjon – nøkkelferdighet i vår sosiale kompetanse?	200
Grupper: utvikling av sosiale ferdigheter / sosial kompetanse – utvidelse av nettverk.	202
Hvor kan man hente inn nye kontakter?	203
Aktiviteter – aktivitetsarenaer – baser for nye kontakter – sosiale medier.	203
Sosiale medier	204
Kan sosiale medier være nettverksutvidende?	204
«Venners venner» – døråpnere til nye kontaktarenaer?	205
Gjenopptagelse av tidligere kontakter	206
Ressurspersoner, frivillige organisasjoner og foreninger – nye kontaktmuligheter.	207
Mennesker i samme situasjon – en ressurs.	207
Ulike sosiale aktivitetssentre – arenaer.	208
Dag- og aktivitetssentre – seniorsentre.	208
3 Utdypning	210
1 Manglende gjensidighet	210
2 Overfladisk kontakt	210
3 Uniplekst – endimensjonalt nettverk	210
4 Redefinerings	211
Nødvendig strategi for å gjøre en relasjon mer hensiktsmessig	211
1 U hensiktsmessig fortrolighet	212
2 Negativ/ambivalent kontakt	212
3 Indirekte distansering – symbolske utilgjengelighetsmarkeringer	213

5 Sanering	214
Motstand – følgesvennen til enhver endringsprosess	215
Endring skaper utrygghet og fører ofte til motstand	215
Rollespill – et nyttig verktøy ved endring av relasjoner	215
Sanering av problemvedlikeholdende og problemskapende sosiale relasjoner	216
Bygge opp nye tilhørighetsrelasjoner	217

Kapittel 7

Direkte nettverksarbeid – nettverksmøter	219
Hvor og i forhold til hvem kan vi anvende nettverksmøter?	220
Begrepsdefinisjon og avklaring	222
Nettverksterapi – nettverksmøter – nettverksintervensjon – nettverksarbeid	222
Nettverksmøter – dialog mellom kompetansesystemer	225
Den integrerte hovedmodellen – en beskrivelse	226
Beskrivelse av trefasemodellen – nettverksmøtets målsettinger (Holyoketeamets)	227
Beskrivelse av seksfasemodellen – nettverksmøtets innhold og gruppeprosess (Ross Speck og Carolyn Attneave)	228
På denne bakgrunn beskriver jeg Sveins nettverksmøte	229
Mål 1: Trefasemodellen: møtes og forenes (convening): 1. trinn i gruppeprosessen i seksfasemodellen: gjenforeningsfasen	237
Mål 2: Trefasemodellen: kobling (connecting), 2) polariseringsfase, 3) mobiliseringsfase og 4) motstands- og depresjonsfase i gruppeprosessen i seksfasemodellen	240
Mål 2 fortsetter: kobling: 2. fase i gruppeprosessen i seksfasemodellen: polariseringsfasen	241
Mål 2 fortsetter: kobling: 3. fase i gruppeprosessen i seksfasemodellen: mobiliseringsfasen	244
Mål 2 fortsetter: kobling: 4. fase i gruppeprosessen i seksfasemodellen: motstands- og depresjonsfasen	245
Mål 3: Trefasemodellen – overføring av ansvar til nettverket	247
Mål 3 fortsetter: nettverket overtar ansvaret: 5. fase i gruppeprosessen i seksfasemodellen: gjennombruddsfasen	247
Mål 3 fortsetter: nettverket overtar ansvaret: 6. og siste fase i gruppeprosessen i seksfase-modellen: utmattelses/gledesfasen	248
Avslutningen	248
Vær bevisst på noen viktige forhold!	249
Første forberedelsesmøte	249
Er nettverksmøte et relevant og nyttig tiltak? Hvis ja, hvorfor?	249
Hvem skal inviteres til nettverksmøtet?	250
Balansert sammensetning på møtet: deltakere både fra den indre og den ytre sirkelen	251

Opphevelse av taushetsplikt – nødvendig når problemer kollektiviseres	252
Hensiktsmessig tilrettelegging av praktiske forhold	253
Variigheten og antallet av nettverksmøtene	254
Hvilken rolle/funksjon har møtelederen (-lederne)?	254
Hvor hører nettverksmøter hjemme?	256
Vellykket implementering av nettverksarbeid i barnevernet i Bærum: en foregangsinstusjon	258
Fokusert nettverksterapi	260
Valdres-prosjektene – foregangsinstusjoner som la grunnlaget for utdanning og spredning av nettverksarbeid i psykiatrien	262
Eksempel fra en døgninstusjon for barn	264
Helsetjenesten for eldre kommer etter	265
Partielle nettverksmøter – sektormøter.	266
Implementering av ny praksis er mulig – men det tar tid.	267
Fra monolog til dialog – nøkkelen til endring?	269

Kapittel 8

Samarbeid og kobling med frivillige/uformelle hjelpere.	271
Senior – junior – kobling	271
Nøkkelpersoner – en annen og typisk frivillig hjelper?	272
Frivillige organisasjoner – sosiale arenaer – enkeltpersoners ressurser.	272
Behovet for frivillig hjelp og frivillig innsats er fortsatt stort i Norge	273
Hva er hjelperatferd?	274
Det frivillige feltet er satt i system av flere ideelle organisasjoner og i prosjekter – noen eksempler	275
Behovs- og ressurskobling mellom klient og frivillig hjelper	279
Hjelper – likemann – rollemodell	279
Overgangsfaser i livet – kobling til frivillig hjelper.	280
Utvidelse av nettverk: frivillige som brobyggere til nye kontakter og aktivitetsarenaer	281
Neksuspersionene – nøkkelpersoner – finnes både innenfor og utenfor brukerens eget nettverk.	281
Naturlige hjelpere – personer med spesielle omsorgsevner.	283
Kobling mellom bruker og frivillig hjelper via frivillighetssentralen.	284
Frivillighetssentraler.	284
Frivillighetssentraler – samlingspunkt for frivillige tiltak i nærmiljøene	285
Hvem blir frivillige hjelpere og hvorfor?	286
Svært gode mellommenneskelige ferdigheter	286
Rekruttering av ulike grupper av frivillige hjelpere	287
«Kjenne lokalsamfunnet på pulsen»	288
Prinsipper for samarbeid mellom frivillige hjelpere og profesjonelle	289
Hvordan velge den «riktige» frivillige?	289
«Varsko-plakat»	289
Samarbeid: brukere – frivillige hjelpere og profesjonelle.	289

Kontroll på profesjonelles styringsbehov	291
Behovet for frivillige hjelpere og frivillige organisasjoner – våre sosiale arenaer.	291

Kapittel 9

Nettverksorientert arbeid på gruppenivå – selvhjelpsgrupper	293
Tre ulike situasjoner som ble løst ved uformelle selvhjelpskontakter	293
Selvhjelp har alltid eksistert – og hjulpet oss til å overleve!	295
Ulike typer grupper – definisjoner – begrepsbruk	297
Hvorfor selvhjelpsgrupper?	299
Selvhjelpsgrupper bygger ikke på en ensidig sykdomsorientering.	300
Ulike syn på sykdom.	301
Viktige prinsipper – grunnlag for endringsprosesser?	302
Gruppeprinsippet – egenkraftmobilisering.	302
Hjelperterapiprinsippet – gjensidighet – forbruker/produsent	303
Amatørprinsippet – alminneliggjøring.	304
Taushetsplikt – konfidensialitet – anonymitetsprinsippet.	304
Kontinuitetsprinsippet.	305
Hva skjer i selvhjelpsgrupper – hvilket utbytte har deltagerne?	305
Allsidighet – normalitet – støtte – aksept	306
Allsidighet, normalitet, støtte og aksept var det sentrale.	306
En sekundær gevinst – nettverket endret.	308
Økt mestring	309
Engasjement skaper utbytte på det personlige og relasjonelle planet.	309
Overfokusering – gruppen må ikke bli «hele livet»	310
Initiering av selvhjelpsgrupper – noen refleksjoner	310
Profesjonelles rolle.	310
Hvem kan brukes i arbeidet for å nå målgruppen?	310
Nærmere tilknytning mellom profesjonelle og selvhjelpsfeltet i framtiden	311
Offentlige institusjoner	312
Viktige sentre og organisasjoner i det sivile samfunnet	312

Kapittel 10

Lokalsamfunn – nærmiljø og sosialt nettverk: viktige sosiale arenaer?	314
«Nettverksstormøtet» – et eksempel fra Småby	314
Bomiljøets kvalitet har innvirkning på vår helse	316
Sosiokulturell integrasjon vs. desintegrasjon	317
Vi bor i våre bomiljøer, nærmiljøer og i våre lokalsamfunn	318
Forskjellige lokalsamfunn/nærmiljøer – ulike nettverksstrukturer?	319
Utkantbygda – høy tetthet.	319
Bygdebyen – de «rurbane» boligområdene.	320
Småbyen er stabil og tradisjonsrik – et integrert ⁵ samfunn.	320
Indre byområder i større byer – stor variasjon	321

Store, nye boligområder – desintegrerte samfunn som har det dårligste nettverket	321
Fysisk struktur – sosiale og psykologiske «tilhørighetsområder»	323
Nærmiljøprosjekter = lokalsamfunnsutvikling.	324
Kartleggingsfasen – ulike måter – en sentral og kontinuerlig del av prosessen i et nærmiljøprosjekt	325
Intervensjon – valg av ulike strategier	326
En generell strategi – primært forebyggende arbeid	326
En spesiell strategi– sekundært forebyggende arbeid	327
Intervensjon sett i forhold til integrerte og desintegrerte nabolag.	328
Nabolag med felles kjennetegn: integrerte – sjelden behov for ekstern intervensjon.	328
Nabolag med felles kjennetegn: desintegrerte – ofte behov for ekstern intervensjon.	329
Betydningen av samarbeid med formelle og uformelle ledere – beboerne.	329
De formelle lederne – tillitsvalgte	329
Samarbeid med uformelle ledere og hjelpere	330
Samfunnsmeglere – samfunnsaktører – brobyggere	330
Synlige – usynlige?	332
Ulike fellesskap/grupper i nærmiljøarbeid.	333
Nærmiljøutvalg – en annen type gruppe	334
Nettverksmøter: en annerledes og kortvarig gruppe – forebyggende og problemløsende	334

Kapittel 11

Sosialt nettverk i et organisasjonsperspektiv	337
Det intra-organisasjonelle perspektivet (innadperspektiv) i organisasjoner.	339
Forholdet mellom de formelle og de uformelle prosessene	339
Homophily – «krage søker mage»	342
Primær- og sekundærprosesser.	343
Formelle og uformelle grupper og nettverk	343
Sentrale begreper i en organisasjonsanalyse	344
Sentralitet – multipleksitet.	344
Sentralitet: ulike roller og posisjoner – uformelle ledere.	344
Sentralitet: klikker – klynger	345
Multiplekse relasjoner – de sterke båndene	347
Byråkratiretningen (mekanistiske organisasjoner) versus human relations-retningen (organiske organisasjoner).	348
Mekanistiske og organiske organisasjoner har ulik nettverksstruktur	348
Styrker og svakheter ved ulike nettverksstrukturer.	349
Innen mekanistiske organisasjoner.	350
Innen organiske organisasjoner	350
Det uformelle nettverkets funksjon – hjelperessurs og/eller konfliktskaper?	350
Innholdet i det uformelle nettverket	352

Analyse av nettverket – noen mulige framgangsmåter	352
Posisjonsanalyse – organisasjonskartet – gir en rammeforståelse av den formelle strukturen	352
Innside- og interaksjonsmetoden: mønster og posisjoner i den uformelle strukturen	353
Det interorganisasjonelle perspektivet	357
Prosessen mellom organisasjoner	357
Sosiale integrasjonsprosesser	358
Noen tanker om nettverksorganisasjoner	359
Noen tanker – intervensjon i organisasjoner	361
Samarbeid mellom det formelle og uformelle ledersjiktet	361
Felles arenaer for kontakt	361
Styrke nettverket mellom systemene – hvordan?	362
Nettverksutdypning	364
Nettverksmøter – en kollektiv løsningsmodell	364
Arbeidsplassens sosiale betydning – vanskelig å erstatte?	365
Litteratur	367
Sluttnoter	389
Kapittel 1	389
Kapittel 4	389
Kapittel 5	389
Kapittel 7	391
Kapittel 10	396
Kapittel 11	397
Vedlegg 1	398
Vedlegg 2	408
Stikkordregister	410

Forord til 3. utgave

Det er elleve år siden andre utgave av *Sosialt nettverk – teori og praksis* ble utgitt. I løpet av disse årene har vi sett en fortsatt vekst i bruken av sosialt nettverk som fagperspektiv og kunnskapstilfang innen mange vitenskaper og samfunnssektorer. Begrepet har også over tid blitt «allmannsese» – et verktøy som både anvendes for å analysere livskvaliteten i egen livssituasjon og som et middel for å oppnå bestemte mål – «å nettverke».

Parallelt med den allmenne bruken av dette begrepet i våre hverdagsliv har det skjedd en økende utvikling av forskning og forskningsbasert praksis innen ulike fag. Sosialt nettverk som fagområde har blitt et betydelig forskningsfelt som har resultert i interessant teoriutvikling og systematisering av nettverksorienterte strukturer og praktiske erfaringer. Den flerfaglige forskningen – basert på fag som sosiologi, antropologi, medisin og psykologi – har i økende grad vist interesse for å inkludere forståelse av sosiale nettverk og nettverksdata. Denne nødvendige utvidelsen av relasjonsforskningen har vist seg å være sentral for å forstå samspill og kompleksitet i utvikling av enkeltpersoners og ulike grupper/systemers sosiale kapital.

Et godt eksempel på utviklingen av denne flerfaglige kunnskapen er utviklingen innenfor feltet *sosialepidemiologi* – kunnskapen om sammenhengen mellom våre sosiale relasjoner og utviklingen av faglig samarbeid og organisasjonsmessige strukturer, ulike typer sykdom, vår livskvalitet og ulikhet. Det dialektiske forholdet mellom den sosialepidemiologiske forskningen og videreutviklingen av ulike typer sosialt forebyggende og problemløsende intervensjoner, er et godt eksempel på hvordan forskningsbasert kunnskap i økende grad påvirker og anvendes som del av ulike intervensjoner innen helse- og sosialsektoren, institusjoner og organisasjoner.

Den praktiske bruken av begrepet sosialt nettverk og det fagområdet som videre er utviklet i relasjonsforskningen, har i det siste tiåret siden 2005 vært økende innenfor en rekke sektorer. Det er inspirerende å se i hvor stor grad både offentlige og frivillige sektorer innenfor helse- og sosialapparatet og pedagogiske organisasjoner har fått økt kunnskap ved hjelp av arbeidsmåter med basis i sosial nettverkstenkning. I økende grad erfarer vi at dette integreres i institusjonenes og organisasjonenes fagperspektiv og strategier. Ulike former for nettverksbaserte praktiske metoder innenfor helse- og sosialsektoren anvendes i dag – på ulike måter – både på individ-, gruppe-, lokalsamfunn- og organisasjonsnivå. Nå opplever vi også at dette fagområdet i stadig større grad anvendes innenfor organisasjoner og er aktuelt innenfor både næringsliv og offentlige og behandlende institusjoner.

Selv om alle kapitlene er oppdatert og omarbeidet, har jeg i hovedsak beholdt den gamle hovedstrukturen i boka for å vise en eklektisk og helhetlig tilnærming til de utfordringer som ulike systemer – fra individ- til organisasjonsnivå – står overfor og møter i sin praktiske hverdag. På noen områder er det fremdeles slik at velkjente undersøkelser og teorier har blitt stående som grunnlag for teori og praksis. Det har derfor ikke gitt grunnlag for

fornyelse av teksten. Flere av referansene fra 1970-og 80-tallet er beholdt, da det var på denne tiden det teoretiske og de store empiriske undersøkelsene – som ligger til grunn for det teoretiske og praktiske fagfeltet – ble lagt og utført.

Jeg håper denne nye boka kan medvirke til fortsatt vekst og utvikling innenfor dette spennende fagfeltet, hvor grunnlaget er at enkeltpersoner ikke er en isolert øy, men er avhengig av å leve i et sosialt fellesskap. Det sosiale og relasjons- og nettverksorienterte fagfeltet er og skal være under stadig utvikling, basert både på våre erfaringer fra samspillet mellom brukere/pasienter og profesjonelle og mellom ansatte og ledere i våre institusjoner og organisasjoner. *Min målsetting* med denne nye utgaven er altså at vi – både som profesjonelle og brukere – som ansatte og som ledere – vil oppleve en økt integrering av et nettverksorientert fagperspektiv. Erfaringsbasert forskning viser at dette helhetlige kontekstuelle fagperspektivet øker kvaliteten både på behandlingsnivå overfor brukere og pasienter og på institusjoners og organisasjoners kvalitet og struktur.

Det er særlig fire personer som jeg ønsker å takke for god hjelp ved skrivingen av deler av denne boken: Sosionom, miljø- og COS-terapeut Susanne Stenbæk-Sand, ansatt ved Barnas Stasjon, Blå Kors – har lest gjennom tre kapitler hvor *Svein* illustrerer nettverksmetodene som jeg beskriver (kapittel 5, 6, og 7). Hun har utvidet og oppdatert beskrivelsen av Sveins muligheter til å bli aktiv på sosiale medier, og derved styrke sin relasjonssituasjon, på en instruktiv og god måte. Førsteamanuensis og forskningssjef ved KIFO Ånund Brottveit har kommet med flere konstruktive og gode forslag til sentrale oppdateringer og endringer i kapittel 9 om selvhjelp. Førsteamanuensis Asbjørn Kaasa ved VID vitenskapelige høyskole har bidratt med sentrale oppdateringer til kapittel 8. Professor i sosiologi ved NTNU Per Morten Schiefloe takker jeg for hans sjenerøsitet, som tillot meg å anvende flere av hans illustrasjoner fra hans egen bok *Sosiale landskap og sosial kapital*, som utkom i 2015.

Jeg må også få benytte anledningen til å takke for økonomisk støtte til revisjon av denne 3. utgaven av boken *Sosialt Nettverk: teori og praksis* fra Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF).

Blommenholm, april 2016

Live Fyrand